

DODEMANSTANGO

Ook verschenen van Geir Tangen bij The House of Books:

Het meesterwerk

Hartenbreker

Geir Tangen

Dodemanstango

Uit het Noors vertaald door Rymke Zijlstra

the house of books

Deze uitgave is tot stand gekomen door bemiddeling van Ahlander Agency,
Stockholm

Oorspronkelijke titel: *Død manns tango*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 2018

© Geir Tangen, 2018

© Vertaling uit het Noors: Rymke Zijlstra, 2020

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2020

Omslagontwerp: Riesenkind, 's-Hertogenbosch

Omslagbeeld: © Rebeca Cygnus / Trevillion Images

Foto auteur: © Haakon Nordvik

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 5124 8

ISBN 978 90 443 5125 5 (e-book)

NUR 332

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn geliefde Agnes.
Zonder jou zouden deze boeken nooit geschreven zijn.

'Je hebt me eens gevraagd wat er in Kamer 101 was. Ik heb toen gezegd dat je het antwoord al wist. Iedereen weet het. Wat in kamer 101 is, dat is het ergste ter wereld.'

GEORGE ORWELL: *1984*

De dode man zwaaide naar me vanaf de grindweg bij de oude school.

Zijn hand opgestoken in een groet. Nonchalant stond hij met zijn lijf tegen de deur van de auto geleund, zoals ik hem zo vaak had gezien. Het door de zon gebleekte haar dat voor zijn ogen hing. Zo tastbaar aanwezig.

Ik begon meteen te rennen toen hij belde. De deur uit en bij het smalle pad omhoog. De witte linnen rok wapperde rond mijn benen terwijl ik rende. Ik keek op naar een uitgestrekte blauwe lucht en voelde de zon op mijn gezicht. Ik weigerde te geloven dat hij dood was, die keer toen hij verdween, en nu kwam de redding op mij neerdalen als een veertje uit de hemel.

Daar, vlak voor mijn voeten, stond hij.

Iets gespierder. Een beetje ruiger. Lang, wijdbeens en met een scheve grijns om zijn mond. Ik voelde een hint van weemoed, als een echo van een leven dat halverwege een liedje ophield. Met bevende handen liet ik me omhelzen. Ik had gedurfd te hopen. Had gewacht toen de tijd stopte. De tijd is echter geen dief, maar een geschenk... en nu was hij hier. Hier bij mij.

'Vergeef me,' zei ik, toen hij me met vertrouwde hand naar de schaduw van het verlaten schoolgebouw leidde.

Hij keek op me neer. Glimlachte naar me. Streelde mijn haar voor hij antwoordde:

'Nee...'

“In het aangezicht van pijn zijn er geen helden.”

De dode man hield niet van tango, maar dansen kon hij wel. Zijn bewegingen waren niet meer zo soepel, maar voor een dode was hij verrassend kwiek en zelfverzekerd. Dode mensen zijn er in alle denkbare vormen. De morsdoden. De doden die allang begraven zijn. Of die zoals hijzelf, *de levende doden*. Mensen die de dood uitgehakt in steen bij zich dragen, maar nog steeds af en toe een wandeling tussen de levenden maken.

Op deze dag zou hij de voorkeur hebben gegeven aan een koele kist ver weg van de moordende hitte van de zon. In het slaperige plaatsje Fjæra aan het einde van de Åkrafjord, een dik uur rijden ten oosten van Haugesund, tikte de thermometer bijna dertig graden aan.

Hij zat op een krakkemikkige plastic tuinstoel en veegde zoute zweetdruppels uit zijn ogen. Enorme bergen rezen op aan weerszijden van de fjordarm. Monumentale reuzen die elke zonnestraal opvingen en in het nauwe dal gevangenhielden. De blaadjes van de oude espenboom op het plein bewogen amper en er was geen levende ziel te bekennen bij de verlaten school. Ook geen dode zielen, behalve hijzelf. Het dorp maakte een uitgestorven indruk, maar dat was het niet. Een boerderij aan het begin van het dal leek in bedrijf te zijn, en een paar van de huizen zagen er onderhouden uit. Los daarvan leek de afwezigheid van leven het meest opdringerige aan het dorpje te zijn. Fjæra was een van god verlaten oord in een uithoek van het universum. Hier kwam niemand.

De dode man drukte zijn blote voetzolen in het gras, strekte zijn benen even en spreidde zijn tenen. Hij bestudeerde de viskwekerij van Marine Harvest even verderop in Åkrabotn. Het was zomer-vakantie en daardoor was de bemanning minimaal. De afgelopen uren was er geen enkel geluid te horen geweest. De man smeerde een nieuwe laag zonnebrandolie op zijn bovenlichaam en zag dat zijn lijkbleke huid een rode gloed begon te krijgen.

Hij tilde zijn hoofd op en luisterde. Hij kon haar gejammer nog net horen, maar het deed hem niets.

De man legde zijn hoofd achterover en ademde in. De lucht was zo warm dat het in zijn longen stak en in zijn neusgaten brandde. Hij probeerde zijn hoofd helder te maken en dronk het laatste beetje lauwarme water uit het flesje dat naast zijn stoel op de grond stond. Hij droogde zijn gezicht af met een punt van de handdoek, ging staan en maakte van de gelegenheid gebruik om door het raam te kijken naar het levende lijk dat binnen op de houten vloer lag.

Mijn liefste, jouw verraad is mijn verdriet.

Ze draaide haar hoofd en zacht gekerm vond zijn weg naar buiten door de kieren in het hout. Het was tijd om haar naar huis te halen, maar vooralsnog genoot hij van het uitstel. In zijn wereld bestond tijd niet, en hij kon het zich veroorloven nog even te wachten. Hij strekte zijn rug, draaide zich om en bekeek het uitzicht op het glinsterende fjord en de bergen.

Het verraad. Zij was de eerste. Achter haar stond de rest van de zondaars verscholen in het donker. *De vernedering. De lafheid. De verachting. De valsheid en de hoogmoed.* Ze hadden hem aangeboden als een offer op het altaar van Korach. Achteraf gezien hadden ze hem natuurlijk moeten cremen. Het was altijd lastiger om dan uit de dood op te staan.

De dode man kwam overeind, ging op de stoel staan en riep over het verlaten dal uit.

Over Korach en zijn mannen staat er geschreven: "Zo daalden zij

met allen die bij hen hoorden levend in het dodenrijk af, en de aarde sloot zich boven hen.”

Het geluid werd door de naakte rotswanden teruggekaatst. Toen de laatste echo weggestorven was, stapte hij van de stoel en maakte een vrome buiging naar het publiek.

Op het schoolplein liep hij rusteloos heen en weer, voor hij opnieuw bij het raam van het handenarbeidlokaal bleef staan. De man liet zijn ogen rusten op zijn liefje. Zag hoe de dikke spijkers door de handpalmen het haar onmogelijk maakten om zichzelf te beschermen. Haar benen waren gespreid en stevig vastgebonden aan ijzeren ringen in de vloer. Niemand zou haar missen. Buren waren er nauwelijks. Geen kinderen, geen naaste familie. Ze had nooit iemand anders gehad dan hij.

Het verraad was daarom een logische eerste keus. Zonder haar zou hij het gered hebben. Hij zou zich omhoog gevochten hebben, naar voren, en zijn plaats tussen de levenden opgeëist hebben.

Hij deed het bovenste knoepje van zijn versleten timmermansblouse dicht en liep naar de auto. Hij laadde de laatste rollen glaswol uit en nam ze mee het schoolgebouw in. Hij had geen haast. De kans dat er eind juli iemand langs het schoolgebouw zou lopen en een geknevelde vrouw in doodsangst zou horen jammeren was miniem. Het kleine sprankje hoop dat ze puur statistisch had, zou hij wegnemen met zijn aanwezigheid in de ruimte. In de ene hoek van het handenarbeidlokaal stond een grote, zachte Stressless-stoel. Hij liet zich erin neerzakken en voelde hoe de zachte stof zijn lijf omhulde.

Ze kon hem niet zien, maar hij wist dat ze hem hoorde. Voorzichtig knielde hij naast haar neer. Zo dichtbij dat ze zijn aanwezigheid zou voelen. Zijn geur, zijn warmte... Ze hapte naar lucht en rukte haar hoofd opzij. De dode man boog zich voorover, tot vlak bij haar oor, en fluisterde: *“In het aangezicht van pijn zijn er geen helden.”*

Fjæra, gemeente Etne
Zondagnacht, 26 juli 2015

Signe Røyrvik knipperde met haar ogen tegen het donker. Haar hoofd bonsde. Ze had geen gevoel in haar bovenarmen, maar de pijn van haar handpalmen sneed dwars door haar heen en deed haar naar adem happen. Vanuit haar ooghoeken kon ze zien dat haar handen vastgespijkerd zaten aan de houten vloer. Haar benen waren gespreid en eveneens vastgebonden. Ze voelde een lichte siddering in haar onderlijf. Er zat daarbeneden iets in haar te bijten, als vleesvliegen bij warm weer. Het jeukte. Zacht smakkende geluiden deden haar vermoeden dat er ergens in de ruimte een dier moest zijn.

Haar mond was dichtgesnoerd en haar keel kurkdroog. Een puntje van de stof bevond zich vlak onder haar neus en wapperde bij elke ademhaling. Ze rook de geur van haar eigen angst. Haar tranen waren in haar ooghoeken gestold. Verse tranen slopen er voorbij, vonden een weg langs haar oren naar beneden en maakten haar lange haar vochtig, waardoor het in haar nek bleef plakken.

Ze ademde snel en oppervlakkig. Haar blik was op het plafond gericht. Witte tl-lampen waren het enige wat ze kon zien. Ze probeerde haar angst weg te drukken en zich te concentreren. Ze had zich laten misleiden en haar waarschuwinglampen waren niet gaan branden. Niet één keer. De behoedzame zoenen in haar nek toen hij haar omhelsde. Zijn hand waarmee hij haar hoofd streelde. De rustige en vertrouwde stem die ze zo goed kende. Een honingval...

De avondlucht stroomde de ruimte in door een open deur of raam, en een koele windvlaag streek over haar naakte dijbenen. Haar hele lichaam rilde, maar het ergste was de kou die van haarzelf kwam.

De angst kwam in golven. Verlamde haar. Deed haar hyperventileren. Schreeuwen vanonder de lap stof in haar mond. Wanneer ze haar lichaam probeerde aan te spannen om zich los te wroeten, greep de pijn vanuit haar handpalmen zich vast. In zekere zin was dat nog niet eens het ergste.

Vanuit haar ooghoeken zag ze nog net vier werkbanken staan. Ze sloot haar ogen, en in een flits zag ze zichzelf, zoals ze er van bovenaf uit moest zien. Zoals hij haar moest zien. Hij was daar ergens. Het grootste deel van de tijd verscholen in het donker, maar ze kon hem ruiken.

Signe had niet getwijfeld toen hij belde. Hij was het echt. De stem die haar al bijna twintig jaar lang in haar dromen bezocht. Dromen waarin ze had gesmeekt om vergeving en dat ook had gekregen, maar ze had beter moeten weten. Ze had moeten snappen dat niets was zoals het zou moeten zijn. Dode mannen bellen niet...

Ze hoorde hoe hij overeind kwam, om haar heen liep en even in haar dode hoek bleef staan. Toen bukte hij zich en hij tilde een bouwlamp op. Het licht sneed in haar ogen en ze draaide haar hoofd weg. Meteen voelde ze dat er iets scherp en ijskouds tegen haar buik werd gedrukt. Ze gilte onder de knevel, maar het geluid kwam niet ver.

Signe vocht tegen de waanzin. Bereidde zich voor op de dood, zoals wij mensen doen vlak voor we de grond raken na een val van grote hoogte, of wanneer we recht in de koplampen van een tegemoetkomende vrachtauto kijken nadat we achter het stuur in slaap gevallen zijn. Je bent bij het einde aanbeland. Het definitieve. Je hebt er nooit over nagedacht wat je aan de andere kant zult treffen. Geen gedachten over hemel of hel. Geen verwachting van licht aan het einde van de tunnel. Voor Signe maakte het hoe dan ook niet uit. *De hel was hier – en nu.*

Het verblindende licht van de lamp was verdwenen. De man stond plotseling weer voor haar en hield iets omhoog dat kronkelde onder zijn greep rond de lange staart. Haar hart stopte met kloppen, haar longen kregen geen lucht meer en voor een paar seconden verloor ze het bewustzijn.

Ratten maken weinig geluid, maar hun aanblik vertelt je wat je moet weten. Sluipende, snuivende, krioelende schepsels die altijd op zoek zijn naar iets om zich mee te voeden.

De man trok aan het apparaat dat rond haar buik was gebonden. Voelde of het goed vastzat. Signe wroette en rukte om haar handen van de spijkers los te krijgen. Haar geschreeuw kwam niet langer uit haar keel, maar uit de diepste krochten van menselijke angst. Het apparaat dat op haar buik geplaatst was, lag ver buiten de grenzen van wat een mens aan wreedheid kan verdragen. Een lange gil ontsnapte uit haar keel toen ze de krabbelende poten over haar buik voelde schrapen.

Ze tilde haar hoofd op en keek het kwaad recht in de ogen. Drie dikke ratten zaten opgesloten in een kooi zonder bodem. Harige, volwassen ratten die geen andere weg naar de vrijheid hadden dan zich door haar heen te knagen.

De man ging ernaast zitten en begon met een ijzeren stang op de kooi te slaan. Van angst begonnen de ratten te gillen, te krabben en te bijten. Signe schreeuwde en schreeuwde tot er alleen nog maar een geluidloos gefluister van kapotte stembanden te horen was.

Het kantoor van *Het Haugesunds Nieuws*
Vrijdagmiddag, 31 juli 2015

Journalist Viljar Ravn Gudmundsson wreef in zijn vermoede ogen. Buiten de panorama-ramen van het kantoor van *Het Haugesunds Nieuws* zocht het vrijdagmiddagverkeer zich een weg de stad uit, terwijl jongelui in zomerkleren op de fiets voorbijsnelden. Hij hoorde het gelach van vrolijke collega's. Nog vijf minuten en ze hadden weekend. De meesten van hen zouden met vakantie gaan. De journalisten die in Haugesund geboren en getogen waren, wachtten altijd tot augustus. De kans dat het de hele maand juli zou regenen in de stad was meer dan 50%. Ieder jaar weer.

Wat Viljar betrof, kon de hele vakantie hem gestolen worden. Vier maanden geleden was hij door een neonazi in zijn knie geschoten en de revalidatie in het ziekenhuis was een ware hel van pijn geweest. Viljar Ravn Gudmundsson was nog maar 42 jaar oud, maar hij had het gevoel dat hij de geest van een Dementor had ingeademd, die avond in Café Vallhall. Hij werd op het laatste moment gered. Toch kon hij die noodlottige avond niet vergeten en hij werd nog steeds geplaagd door angst.

Op het kantoor van de krant had hij wat rust en kon hij zijn gedachten ver weg stoppen. Iedereen bleef wijselijk bij hem uit de buurt, en voorlopig had hij ook geen zin om over koetjes en kalfjes te praten. Naast Alexander, zijn zeventienjarige zoon, was "Josse" een van de weinigen die Viljar om zich heen kon verdragen. Johannes

Sevland was een ex-verslaafde radiojournalist bij Radio 102. Met zijn onverzorgde, lange haar leek hij een relikwie uit de tijd dat mannen met bakkebaarden beduidend beter zongen dan dat ze eruitzagen. Josse was aan een rolstoel gekluisterd sinds hij vijftien jaar geleden gestopt was met heroïne, en hij was intelligenter dan je op het eerste gezicht zou verwachten.

Sinds Viljar vier weken geleden hinkend terugkwam op kantoor, waren hij en Josse zo'n beetje onafscheidelijk geweest.

De naam van de nieuwe podcastserie van Radio 102 stond met grote letters voor Viljars neus op het beeldscherm. *Spoorloos verdwenen*. Niet het meest originele verzinsel. Het was het resultaat van hoofdredacteur Johan Øveraas' poging tot een *inclusieve werkomgeving*. Hij dacht namelijk dat dat betekende dat hij zich als hoofdredacteur meer moest bemoeien met de dagelijkse werkzaamheden.

Ondanks de fantasieloze titel bleek het een van de grootste internet-successen van de laatste jaren te zijn. De podcast, waarin Josse en Viljar in oude vermissingszaken van Haugalandet duiken, had de afgelopen maanden opvallend hoge streamingcijfers gehaald, ook in de rest van het land.

Het concept was heel eenvoudig. Een mysterieuze *cold case* van de afgelopen twintig jaar opdiepen, de laatste voetstappen van de vermiste volgen, het drama reconstrueren en praten met nabestaanden en rechercheurs. Vervolgens zoeken naar mogelijke nieuwe aanwijzingen en die dezelfde dag op internet en in de krant publiceren.

Om met Josses woorden te spreken: "Voor zover het mogelijk is: nóg slappere journalistiek dan het luie politiewerk dat het in de eerste plaats was."

Hij had gelijk. Het was speculatief en niet bepaald tactvol, maar het trok luisteraars en verkocht kranten. Het was dan ook niet zo raar dat de zwaarlijvige hoofdredacteur heel blij was met Josse.

Viljar wist dat Josse diep vanbinnen meer begaan was met deze vermissingszaken dan hij liet merken. Een aantal van deze personen waren oude vrienden van hem uit de tijd dat hij een gratis kamer

huurde onder de Risøybrug en een herdershond zijn dekbed was. Viljar wist op zijn beurt niet zo goed wat hij van het concept vond. Maar hij was blij dat hij hierdoor niet met sommige andere journalisten van de redactie samen hoefde te werken.

Tien weken – vijf vermissingszaken. De hoeveelheid werk zou zijn tol eisen van de meeste mensen. Voor Viljar was dag en nacht doorwerken echter een welkome afleiding van de continue herinnering aan wat er met hem was gebeurd. Het was één ding dat hij was neergeschoten en dat ze Alexander bijna om zeep hadden geholpen die avond. Veel erger was het dat hij zichzelf tot moordenaar had gemaakt. Een paar maanden geleden had hij de neonazi Geirmund Bakken midden in de nacht op het plein van de Lillesund-school van het leven beroofd. De zaak werd nog steeds onderzocht, maar de politie keek in alle hoeken behalve die waar hij zich bevond, en dat had hij te danken aan inspecteur Lotte Skeisvoll. Zij zette haar hele carrière op het spel om zijn haveloze huid te redden.

Van dit drama had Josse geen weet, maar hij kon als geen ander hele nachten doorhalen. Hij hield hardnekkig vol dat hij sinds Neil Young in 1975 uit Crosby, Stills, Nash & Young was gestapt, geen nacht meer aaneengesloten had geslapen. De kleine Johannes Sevland was drie jaar oud en een groot fan.

Vanaf de eerste dag was er veel aandacht voor de podcast en de krantenartikelen, vooral dankzij de koppigheid van Josse. Hij wilde de luisteraars al in de eerste aflevering een *teaser* geven van de zaken waar ze deze zomer in zouden duiken. Dat was een goede zet, want vlak na de eerste uitzending werd de nieuwsredactie al platgebeld met tips en informatie.

De kantoortuin van *Het Haugesunds Nieuws* liep langzaam leeg en er hing een slaperige weekendsfeer. Op een of andere zomerkracht na die de ontvangstbalie had overgenomen en een gefrustreerde sportjournalist uit Jæren die zich het hele weekend bezig moest houden met het schrijven van saaie verslagen van de Norway Cup, was er bijna niemand meer op het kantoor te vinden. De enige

die naast Josse en Viljar nog achter zijn bureau zat, was cultuurjournalist Henrik Thomsen. Nog vijf dagen en Sildajazz, het jazz-festival van Haugesund, zou van start gaan. De boomlange kerel zat op een veel te kleine bureaustoel driftig te typen, waarschijnlijk concertreportages die hij vooraf alvast schreef.

Viljar had sinds de avond ervoor niks meer gegeten. Hij voelde hoe z'n maag begon te knorren en hij greep naar zijn pakje sigaretten. Josse rolde hem achterna in de richting van de lift. Ze hadden een ritme gevonden dat voor hen beiden uitstekend werkte: veertig minuten werken, twintig minuten rookpauze. Zo konden ze iedere dag met gemak zestien tot achttien uur lang doorgaan. Pauzes om wat te eten of te pissen stonden onderaan de prioriteitenlijst.

In de lift deelde Viljar een gedachte met Josse die hem al de hele dag achtervolgde:

‘Er komen nog steeds telefoontjes binnen over onze eerste zaak, die van Jens Eivind Brekke. Er zijn meerdere mensen die denken dat ze hem hebben gezien nadat we die compositietekening in de krant hebben gezet. Zijn familie heeft een privédetective in de arm genomen. Moeten we die tekenaar ook niet inzetten op de rest van onze zaken?’

‘Die tekening die op Angela Merkel lijkt bedoel je? Als je het mij vraagt kan dat iedereen zijn. Zowel man als vrouw, trouwens.’

Het was een gouden vondst geweest om deze zaak als eerste op te pakken. Brekke was een veelbelovende voetballer bij FK Haugesund toen hij in 1998 verdween, de mensen wisten nog steeds goed wie hij was en zijn verdwijning was een Gordiaanse knoop. Een dag na de publicatie in *Het Haugesunds Nieuws* pakten ook de landelijke kranten *VG* en *Dagbladet* groot uit. Het succes van de podcast van Josse had als gevolg dat de servers van de redactie bijna overbelast raakten.

Op de parkeerplaats in de brandende zon probeerde Viljar zijn lange, blonde haar tevergeefs in een paardenstaart te krijgen. Een

paar lokken ontsnapten meteen weer en vielen langs zijn gezicht. Het asfalt dampte en in de lucht hing de zwoele geur van zomer, seringen en tabak.

‘Viljar... Die tekenaar zit duidelijk aan de lsd. We hebben genoeg goede zaken op onze stapel liggen, we hebben zijn koppoters niet nodig om aandacht te krijgen. Je weet wat je dit weekend te doen staat, toch?’

Viljar zuchtte en stak zijn handen diep in de zakken van zijn korte broek. De sigaret bungelde in zijn mondhoek terwijl hij praatte, een gloeiend puntje as viel naar beneden en landde vlak boven zijn navel.

‘Ja, ik weet het. Ik moet Lotte zien te spreken over die Hollekim-zaak. Maar dat is verdomme gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ze zit in een of ander zwart gat en ik blijf het liefst zo ver mogelijk uit haar buurt.’

Met de zaak van de verdwijning van Sigve Hollekim in 1998 waren ze bijna klaar, ze moesten alleen nog wat mensen interviewen. Inspecteur Lotte Skeisvoll had vierkant geweigerd hun vaste contactpersoon bij de politie te zijn, en tot nog toe had ze Viljars toenaderingspogingen steeds afgewezen. De laatste tijd was ze helemaal in zichzelf verdwenen. Ze wilde met niemand praten, kwam niet opdagen als ze een afspraak had en sms’jes bleven onbeantwoord.

Viljar begreep wel waarom ze zich terugtrok, maar Josse wist niet wat er bij de Lillesund-school gebeurd was. Hij had geen idee door welke demonen ze werd geplaagd.

‘Je moet het proberen, Viljar. We hebben haar hulp nodig bij deze zaak.’

‘Ik kan niks garanderen, Joss. Ze mijdt me als de pest.’

Josse gooide zijn lange, grijze haar in zijn nek en liet een dikke rookwolk door zijn neusgaten ontsnappen.

‘Als je garantie wilt, moet je een broodrooster kopen. Kun je het niet gewoon nog een keer proberen, Viljar? Jullie zijn toch vrienden?’

Viljar hield zijn hoofd schuin, liet de peuk op de grond vallen en drukte hem uit met zijn voet. Er zat niets anders op dan het nog een keer te proberen, hopelijk was haar humeur wat beter geworden. Hij kon Josse hoe dan ook niet vertellen wat er werkelijk aan de hand was. Viljar leunde met zijn ene hand op zijn stok en met de andere op de rolstoel. Hij boog zich voorover en fluisterde in Josses oor: ‘Dat van dat broodrooster...? Was het Clint Eastwood? In *The Rookie* uit 1991?’

Josse bromde tevreden en er kwam een glimlach om zijn mond. ‘Goed zo, Viljar. Jij komt er wel. Maar de Noorse versie is van 1991. De film kwam een jaar eerder in Amerika uit.’

De begraafplaats van Onze Verlosser, Haugesund
Maandagochtend, 3 augustus

Lotte Skeisvoll legde beide handen op de grafsteen en liet haar voorhoofd tegen het ijsskoude marmer rusten. De frisse geur van de West-Noorse zomer steeg op van het pas gemaaide gras tussen de graven, maar ze merkte het nauwelijks. Met verbeterde bewegingen stopte ze haar vingers in de zwarte grond en duwde die tegen de margrietten. De regen maakte de grond nog donkerder en de witte bloemen staken fel af tegen al het zwart. Een stil verzet. Lotte werd verscheurd door schuldgevoelens. Alsof er bijna niks meer van haar over was. Ergens in het voorjaar was ze gestopt met huilen, maar ze kon zich niet herinneren wanneer.

Een tijdlang bleef ze op haar hurken zitten, tot haar knieën het niet meer volhielden en ze achterover zakte. Langzaam ging ze met haar vingers over de witte letters. *Anne Skeisvoll, geboren 11-06-87, overleden 20-10-2014*. De gedachte aan die zwarte oktoberdag in Haraldsvang veroorzaakte een golf van verdriet diep binnenin haar. De aanblik van het hoofd van haar zusje op een paal schroeide als een brandmerk op haar netvlies. Ze probeerde het vreselijke beeld te verdringen en concentreerde zich op de geur van de rotte herfstbladeren en het geluid van de stromende regen.

De feestdagen zijn het moeilijkst in een rouwperiode, zeggen ze. De eerste kerst, de eerste oudejaarsavond, de eerste verjaardag... Maar dat klopt niet. Het moeilijkst was het wanneer ze een liedje

op de radio hoorde dat een herinnering aan haar zusje opriep. Of de eerste warme zomerdag, wanneer de vermoeide zielen van de stad onder hun kartonnen dozen onder de Risøybrug vandaan kropen, hun rug rechtten en glimlachend naar de lucht keken. Of wanneer ze langs Haugli Bakeri in de Haraldsgata liep, het café waar ze meestal afspraken, en ze moest denken aan hoe blij Anne altijd keek als ze getrakteerd werd op een versgebakken kaneelbroodje. Dat waren de momenten die de zwaarmoedigheid aanwakkerden. Het dagenlang dwalen in donkere grijstinten, een bijna heilig ritueel waarin ze zichzelf strafte voor wat er was gebeurd. Het was háár onderzoek dat fout was gelopen. Zij was het die overhaaste besluiten had genomen en zich om de tuin had laten leiden door de moordenaar. Ze had iets kunnen doen. Had iets móéten doen...

Lotte tilde haar hoofd op, ze was weer met haar aandacht op de begraafplaats. Ze keek in de richting van het witgeverfde bankje dat tegen de muur van het kapelletje stond. Er was een dunne, slungelige man komen zitten. Het natte haar plakte tegen zijn wangen, het leek alsof hij geen erg had in de regen. Ze zag de wandelstok die naast hem lag en wist meteen wie het was. Ze voelde een steek in haar borst. Ze ademde diep in en uit door haar mond, zoals de psycholoog haar had geleerd. Zo bleef ze een poosje zitten.

Lotte dwong haar blik weg van de man op het bankje. Met manische handen drukte ze de grond rond de net geplante margrietten aan tot het eruitzag als pas gewalst asfalt.

Een kraai stooft met luid gekras op van een van de grafstenen en vloog in de richting van een berkenboom aan de achterkant van het kapelletje. Of misschien was hij van plan om even bij te komen op een van de twee lantaarnpalen die met gebogen hoofden langs de kant van de weg stonden, in een soort eerbiedige buiging naar al die geleefde levens die hier hun laatste rustplaats hadden gevonden.

Haar benen trilden toen ze ging staan. Ze wist niet meer hoelang ze bij het graf had gezeten, ze verloor alle besef van tijd wanneer ze hier was. Ergens eind mei was ze een keer tegen de grafsteen aan in

slaap gevallen. Ze werd wakker gemaakt door een bezorgde oude vrouw die dacht dat ze dood was.

Dat zou alleen maar beter zijn geweest, dacht Lotte terwijl ze haar voeten wakker schudde. Ze wreef nog een laatste keer met haar hand over de steen. Even bleef ze staan, voor ze zich voorover boog en een van de margrietten wat rechterop zette. Vijf margrietten die samen het patroon van een vijfpuntige ster vormden, als je met krijt lijnen tussen de bloemen zou kunnen trekken. Het getal vijf, dat in de numerologie symbool stond voor de rusteloze en roeke-loze avonturier. Precies zo was Anne geweest. Ze hield ervan om risico's te nemen en alles uit te proberen. Het maximale uit het leven halen, iedere dag opnieuw. Ze zou de symboliek prachtig gevonden hebben. En het veraschuwde hebben dat Lotte het met zo'n stijf figuur had uitgebeeld.

Lotte wilde er het liefst zo snel mogelijk vandoor, maar ze kon niet net doen alsof ze Viljar niet had gezien. Onbeschaamd zat hij op het bankje onderuitgezakt, zijn benen languit over elkaar geslagen. In zijn mondhoek bungelde uiteraard een net aangestoken sigaret. Lotte voelde een intense aandrang om hem een tik met de wandelstok te geven zodat hij rechtop ging zitten, maar ze wist dat het weinig nut zou hebben.

Viljar had de afgelopen weken meermaals geprobeerd om wat met haar af te spreken, maar ze kon het niet. Alleen al de aanblik van hem, bij wie ze het afgelopen jaar in al haar wanhoop steun had gezocht, zorgde voor een knoop in haar maag. Telkens als ze hem zag, werd ze herinnerd aan het onvergeeflijke bedrog. Door hem had ze zichzelf verloochend. Zichzelf boven de wet geplaatst en alle regels van de politie verbroken. Alleen maar om het vege lijf van die loser te redden.

Hij was waarschijnlijk tot dezelfde conclusie gekomen als haar baas bij de politie. Als ze niet thuis was, dan was de begraafplaats de meest logische plek om te kijken. Ze ging voor hem staan, wreef

even over haar wang en trok een strak gezicht. Formeel, emotioneel en onkwetsbaar. Want zo was ze immers.

‘Viljar Ravn Gudmundsson. Wat doe je hier? Wachten tot het jouw beurt is?’

Viljar liet zich niet van z'n stuk brengen. Dat had ze ook niet verwacht, eigenlijk.

‘Doe nou maar niet alsof je zo *cool* bent. Gaat het goed met je, Lotte? Ik heb geprobeerd je te bellen... Ben meerdere keren bij je aan de deur geweest. Ik dacht dat we vrienden waren, is er een speciale reden dat je mij ontloopt?’

Lotte twijfelde even of ze hem de waarheid zou vertellen, of hem de eenvoudige versie zou geven. Viljar Ravn Gudmundsson stond voor alles waar ze níet op zat te wachten.

‘Ja. Je verneukt mijn leven keer op keer wanneer je mij ergens bij betreft. Regelmaat, orde, veiligheid en structuur is alles wat ik wil. Jij doet alsof je met één been in het graf staat, en het andere leeft er maar op los.’

Tot haar ergernis antwoordde Viljar met een grijns. Ook nu snapte hij de hint niet.

‘Lotte... Asjeblijft! Doe nou niet zo. We hebben geen relatie. Ik ben je vriend, iemand met wie je kunt praten. Dat ik ervoor gezorgd heb dat je bij mijn psycholoog terecht kon, betekent toch niet dat je niet meer met mij hoeft te praten?’

Lotte Skeisvoll bleef staan zonder antwoord te geven. Ze kon hem niet vertellen dat ze hém diep vanbinnen verweet wat er afgelopen herfst met haar zusje was gebeurd. Ook al was hij nog zo onschuldig, hij was wel de spil waar alles omheen draaide. Hetzelfde gebeurde vier maanden geleden opnieuw. Nieuwe sterfgevallen. Nieuwe moorden. En opnieuw bleef zij zitten met het schuldgevoel.

Hij was een wandelende catastrofe – een *omen*, maar het ging te ver om dat tegen hem te zeggen. Hij hoefde niet te weten dat hij een mensenleven verwoest had. Een carrière om zeep geholpen had.

Viljar kwam overeind en pakte zijn stok. Hij kon niet meer zonder

nadat hij die schotwond opgelopen had. Onhandig deed hij een poging om op Lotte te leunen, maar ze ontweek hem.

‘Heb je nog steeds last van dat voorval met Geirmund Bakken? Dat ik hem per ongeluk gedood heb en jij je genoodzaakt zag het te verhullen?’

Lotte draaide zich abrupt om. Gaf Viljar een duw waardoor hij weer op de bank neerviel.

‘Verdomme, Viljar! *Je genoodzaakt zag het te verhullen.* Begrijp je wel in welke situatie je nu zou zitten als ik dat níét gedaan had?’

‘Ja, ik weet het, ik had in de gevangenis gezeten, en daar heb jij me voor behoed, maar...’

‘De gevangenis...? Dat had je gedroomd. Wat denk je dat die kaalkoppen met je hadden gedaan als je in de cel had gezeten? Je hebt hun leider vermoord, Viljar! Je had niet in de gevangenis gezeten. Je had hier gelegen, drie meter onder de grond...’

Viljar werd zichtbaar wat meegaander. Ging wat rechterop zitten. Tastte in de borstzak van zijn spijkerjack naar het pakje shag, dat daar als een soort inwendig orgaan in zijn borstholte zat.

‘Ik snap niet waarom je zo boos bent, Lotte.’

Nu zou ze het kunnen zeggen. Wat ze *eigenlijk* op haar hart had. Verwijten die hem kapot zouden maken. Die hun fragiele vriendschap kapot zouden maken. En die de kans dat ze dit ooit achter zich had kunnen laten, zouden verspelen. Ze deed het niet. In plaats daarvan plofte ze naast hem op het bankje neer en liet ze haar handen in haar schoot vallen. Ze wist niet waar de woorden vandaan kwamen, een paar seconden eerder waren ze er nog niet.

‘Ik ben niet boos, Viljar. Ik ben bang...’

Fjæra, gemeente Etne
Maandagmiddag, 3 augustus

Åse Frugård, hoofd van de forensische afdeling van de Haugesundse politie, rechte haar rug en tuurde de zee van mist in, die als een muur de ingang van de verlaten school in Fjæra blokkeerde. Met bevende vingers viste ze een Camel zonder filter uit het pakje dat ze in haar handen had, trok de blauwe overschoenen uit en dook tien meter verderop onder het afzetlint door. Voor het eerst in haar dertig jaar als forensisch rechercheur voelde ze zich onwel op een plaats delict, en dat zei heel wat. Ze kon prima tegen de zoetige stank van ontbinding en dikke vliegen die bijna niet meer op konden stijgen nadat ze zich tegoed hadden gedaan. Ze was gewend aan het beeld van krioelende witte maden die uit een mond, neus of andere lichaamsopening kropen... De lijst met gruwelijkheden was eindeloos, maar al een flinke tijd geleden was ze immuun geworden voor zulke indrukken. Het was de wreedheid waaraan deze vrouw was blootgesteld, waardoor ze van haar stuk werd gebracht.

Ze durfde er bijna niet over na te denken. Welke sadistische hufter kon rustig gaan zitten kijken hoe drie ratten zich een weg aten door de buik, maag en darmen van een weerloos mens?

Åse Frugård verdrong de misselijkheid met een flinke trek van haar sigaret, blies de rook met korte stoten uit en liet haar hoofd tegen de stam van een treurberk leunen. Ze weigerde zich gewonnen te geven. Wilde niet langer denken aan hoe afschuwelijk het was

om zo te sterven. In plaats daarvan probeerde ze zich te focussen op het lijk en alles daaromheen. Op wat ze nu precies gezien had, daar in het handenarbeidlokaal. Acht nog zo goed als nieuwe werkbanken, in twee rijen opgesteld. Provisorisch geïsoleerde wanden, waarschijnlijk door de moordenaar gedaan om elk geluid uit de ruimte te dempen. De vrouw moet de longen uit haar lijf hebben geschreeuwd, zelfs met een knevel in haar mond. In haar hoofd ging ze de beelden langs die ze onthouden had.

De handen waren aan de houten vloer genageld met dikke, ijzeren spijkers. Ze leken op spijkers die halverwege de negentiende eeuw door botenbouwers werden gebruikt. Met een lengte van tien centimeter en een dikte van tweeënhalve centimeter gingen ze dwars door de handen heen de houten vloer in. De handpalmen waren naar boven gericht, als Jezus aan het kruis, maar de armen waren diagonaal uitgestrekt, zodat ze samen met de gespreide benen een x vormden.

Een stevige, metalen kooi was op haar buik bevestigd. De bodem van de kooi zat met leren riemen stijf om haar onderlichaam vastgebonden. Zo was er voor die arme dieren maar één manier om aan hun gevangenschap te ontkomen. Een gapende wond in haar rechterzij was het bewijs dat het ze gelukt was. De kooi was zonder twijfel speciaal hiervoor gemaakt. Drie meter achter de vrouw stonden een versleten leunstoel van zwarte stof en een klein formica-tafeltje. Op het tafeltje een koffiemok en een schoteltje met vier uitgedroogde broodkorsten, een pak zuur geworden volle melk en een lege zak *Cheez Doodles*.

Het veiligstellen van de sporen verliep langzaam. Het lukte haar niet om langer dan een paar minuten binnen te zijn. De dienstdoende agent van het lokale politiebureau stond met een bleek gezicht naast de ingang van de school, zijn enige bijdrage was zijn afwezige aanwezigheid.

Onderaan de weg stopte een auto, een zwarte Volvo, nieuw model. Åse dacht de contouren van de naam van een verhuurbedrijf op het

achterraam te zien. Er verstreken een paar minuten voor de chauffeur uitstapte, maar nog voor hij op haar af kwam lopen, wist Åse al wie het was.

Olav Scheldrup Hansen, rechercheur bij de Kripos, de landelijke recherche. Hij was al de hele week in Haugesund aan het werk. Er waren nieuwe sporen opgedoken in de zaak van Geirmund Bakken, de neonazi die een paar maanden geleden vermoord was. Nu ze Lotte Skeisvoll voor onbepaalde tijd gedegradeerd hadden tot voetsoldaat, was het geen verrassing dat de hoofdcommissaris die koppige geitenbok naar Fjæra had gestuurd. Er stonden verder geen gekwalificeerde inspecteurs op de loonlijst van het politiebureau.

‘Frugård,’ groette hij kort. ‘Heb je al binnen gekeken?’

Åse antwoordde met een korzelig knikje. Ze nam een laatste trek van haar sigaret en gebaarde dat hij met haar mee moest lopen. Ze had weinig zin om weer naar binnen te gaan, maar ze wilde de Kripos-rechercheur geen koren op zijn molen geven dat mensen uit Oslo bekwamer waren voor dit soort zaken dan lokale rechercheurs. Scheldrup Hansen was een wandelende tegenstrijdigheid.

Het was veel makkelijker om met Lotte Skeisvoll samen te werken. Ze voelden elkaar feilloos aan en hadden een stilzwijgende afspraak om elkaar niet voor de voeten te lopen. De een wist altijd wat de ander dacht. Olav Scheldrup Hansen daarentegen was een zelfrealisatieproject op de automatische piloot. Het enige waar je zeker van kon zijn, was dat deze man alles altijd alleen voor zijn eigen bestwil deed.

Eenmaal door de deur van het handenarbeidlokaal bleef Åse staan. Ze hoorde hoe Olav een paar keer zijn keel schraapte terwijl hij treuzelend achter haar aankwam. Het stoffelijk overschot van de vrouw, waarvan Åse vermoedde dat ze halverwege de dertig was, gaf geen antwoorden op hun vragen. Niets kon hen vertellen wie ze was, wat ze in het verlaten schoolgebouw deed of wat ze gedaan had om zo'n lot te verdienen. Olav boog zich over de vrouw heen. Åse stond bewegingsloos naast hem. Ze keek alle kanten op, behalve naar het lijk.

‘Die open wond in haar taille, zijn dat...?’

Åse bevestigde zijn vraag met een kort gebrom.

Olav kwam langzaam omhoog, bleef even met zijn handen op zijn gebogen knieën staan, voor hij zich oprichtte. Hij ademde zwaar door zijn mond.

‘Vertel me wat we tot nog toe weten, Frugård. Kort en krachtig, geen voordracht.’

Ze leidde de oudere rechercheur weg van het lijk en liet hem de plek zien waar de dader had gezeten. Ze hield hem snel tegen toen hij een voorwerp van het tafeltje op wilde pakken.

‘Niet... Ik heb nog geen vingerafdrukken veiliggesteld. Ik kan tot dusver nog maar weinig vertellen. Op grond van hoe warm het hier moet zijn geweest en het stadium van ontbinding, ga ik ervan uit dat de vrouw al zo'n veertien dagen dood is. In ieder geval langer dan een week, als de persoon die in deze stoel zat tenminste geen zure melk dronk. De houdbaarheidsdatum op het pak is 28 juli, en het ligt voor de hand dat er drie tot tien dagen eerder van gedronken is. Maar we kunnen natuurlijk geen conclusies trekken uit zo'n onzekere aanwijzing.’

‘De houdbaarheidsdatum op het pak melk? Serieus, Frugård... Is dat alles wat je hebt?’

Ze zuchtte. Zoals gewoonlijk moest het grijze pak alles voorgekauwd krijgen.

‘Melk is maximaal tien dagen houdbaar vanaf het moment dat de pakken in de winkel komen, en vanaf een paar dagen voor de houdbaarheidsdatum worden ze niet meer verkocht. Vandaar drie tot tien dagen. Maar we kunnen het ook afleiden uit de broodkorsten die droog en hard zijn en al sporen van schimmel vertonen. Dat vertelt ons ongeveer hetzelfde. Hetzelfde geldt zoals ik al zei voor de staat van het lichaam. De mate van gezwollenheid, de grootte van de vliegenlarven...’

Olav Scheldrup Hansen maakte een afwerend gebaar.

‘Oké. Verder nog wat interessants gevonden? Weten we ook maar iets?’

‘Hier binnen niet. Het lijkt erop dat alle oppervlakken grondig schoongemaakt zijn. Als er op de mok of de zak chips ook geen afdrukken te vinden zijn, ja, dan hebben we weinig om mee verder te kunnen. Ik heb nog wel een peuk en een waterflesje met afdrukken buiten naast een stoel gevonden. Dát kan ons wat opleveren. Maar het is afwachten.’

Olav bleef staan en keek naar buiten door het enige raam in de ruimte waar licht door kwam. Verderop in het dal was er nog net een boerderij te zien.

‘Verder niks?’

Åse schudde haar hoofd. Als het Lotte was geweest die daar stond, had ze haar gedachten gedeeld over de houding van het lichaam, de mate van uitgeslepen sadistisch geweld, het gebruik van oude scheepsnagels en de morbide behoefte van de dader om het vreselijke tafereel te aanschouwen.

‘Nee. Zodra ik hier klaar ben met het veiligstellen van de sporen, mag je je helemaal uitleven. Krijg je nog assistentie? Uit Oslo, misschien?’

De Kripos-rechercheur haalde zijn schouders op en draaide zijn rug naar haar toe.

‘Het zou mooi zijn als je hier klaar bent voor de kerstdrukte begint. Ik ben niet van plan om een vaste inwoner van deze idiote uithoek te worden. In tegenstelling tot jullie heb ik een leven. Op een plek waar mensen elkaar met messen en pistolen vermoorden. Niet met ratten.’